

KAS BUDALASED TÄHISTAVAD JÕULE?

Kuna lähenevate jõuludega ilmuvad avalikesse kohtadesse pilkuköitvad kaunistused, värviline valgustus, päkapikud ja piparkoogid ning kõik muu, mis jõulude juurde kuulub, siis võib tekkida küsimus, kas ka budalased tähistavad jõule?

Enamik eestlaseid on ateistid, kuid ka paljud ateistid toovad jõulude ajal tuppa kuuse ja ehivad selle kaunistustega. Värske kuusevaigu lõhn, dekoratsioonid ja hubane küünlasära tekitavad kodus mõnusa tunde.

Paljudele kristlastele võib olla üllatuseks, et budalaste hoiak usundite pühadesse on positiivne. Kõiki Buddha õpetusi koondavas paalikeelses „Tipiṭaka’s“ toodud „Subhasutta“ (Subhasuttam MN 99) räägib sellest, kuidas noor braahmani õpilane Subha Todeyyaputta läks Buddha juurde ja esitas talle mitmeid küsimusi. Subha väite sellest, nagu kuulduste järgi õpetaks Buddha teed jumal Brahmā juurde, vastas Buddha, et sõbralikkuse, kaastunde, osavõtlikku rõõmu ja neutraalsuse arendamine meeles ongi tee jumal Brahmā asupaika, kuna need neli meeles seisundit on kõikehõlmavad ning mõõtmatud. Sõbralikkus jt inimestele heameelt valmistavad meeles seisundid ei kuulu aga Buddhale ega jumalatele, vaid need on universaalsed. Sestap tunneb budalane kaasrõõmu nii kristlaste kui ka kõikide teiste usundite järgijate rõõmust.

Budistlikus filosoofias on hästi tuntud ka bodhisattva ideaal. Enne virgumist aitas Buddha isetult lugematuid ajastuid kõiki abivajajaid. Bodhisattvaks ehk virgumisolendiks nimetatakse olendit, kes loobub ilmalikust teiste hüvanguks, aitamaks kõiki olendeid. Virgumisolendi teele asunu arendab endas kaastunnet, headust ja lahkett sõbralikkust võrdselt kõikide olendite suhtes. Bodhisattva käitumise kirjeldusega sobib suurepäraselt ka Jeesus, kes aitas isetult kannatavaid inimesi ja oli teistele eeskujuks kaastunde, sõbralikkuse ja headusega.

Mõned võivad ehk küsida, kas budalasel võiks olla kodus kuusepuu? Enamik inimesi ilmselt ei teagi, et kristlaste seas jõulupuuks kutsutav kuusepuu oli osa algselt talvist pööripäeva tähistavast paganlikust traditsioonist, mis oli kiriku poolt keelatud ning mida kristlased sugugi omaks võtta ei tahtnud. Alles pärast seda, kui kuninganna Victoria 1800. aastate lõpus jõulupuud propageerima hakkas, kiitsid selle ameeriklased heaks. 25. detsember, mil kristlased tähistavad jõulupüha, oli tol ajal väga populaarne, sest just siis tähistas rahvas paganlikku pööripäeva. Kuna toona olid detsembrikuised pidustused saanud tavaks, kasutas kirik ära juba väljakujunenud traditsioone. Vaatamata sellele, et tänase päevani on Jeesuse täpne sünnikuupäev teadmata, nimetasid kirikujuhid paganlikud pühad ümber kristlikeks pühadeks ja hakkasid pööripäeva ajal tähistama Jeesuse sündimist. Detsembris tähistatakse ka

terve kuu budalaste seas olulist *bodhi*-päeva ehk Buddha virgumise päeva. Sarnaste värviliste valgustustega, mida ka kristlased kasutavad kuusepuul, ehitakse detsembris Buddha õpetust järgivates kodudes viigi- ehk kummipuu või kuusepuu, sõltub sellest mida konkreetne pere eelistab. Seega, kuusepuu tupp toomine jõulude ajal on budalikus peres igati sobilik, seda eriti juhul, kui osad pereliikmed on nt kristlased ja teised budalased.

Jõulude ajal kingituste jagamine või kuuse alla panemine on samuti suhteliselt hiline komme. Budalaste seisukohast esindab see sõbralikkuse, hoolivuse ja armastuse väljendamist. Buddha õpetuse valguses ei sobi kinkida relva ega teisi kannatusi põhjustavaid asju.

Kui aga rääkida vaimsetest kingitustest, siis Buddha ja Jeesuse vaimsed pärandikingid on muidugi erinevad. Jeesus õpetas päästet läbi palve ja usu kõikloojasse jumalasse, mis saabub tulevikus, peale surma. Buddha õpetas kannatustest vabanemist läbi kõlbluse, takuse ja keskenduse arendamise, mis on võimalik saavutada juba selles elus, siin ja praegu. Sellepärast ei saa Buddha õpetust rangelt võttes ka usundiks nimetada, kuna Buddha õpetuses puudub palve, usk kõikeloojasse jumalasse ning selle usu kaudu vabanemisse jm usundile omane, samas aga tunnistavad ka budalased deevade ehk jumaluste olemasolu.

Ajalooline Buddha Gotama polnud jumal ega taevalik sõnumitooja. Ta oli tavaline inimene, kes puhastas meele kõlbluse, tarkuse ja keskendumise arendamise teel rüvetatavatest plekkidest (ihast, vihast, mitteteadmised, kadedusest, sallimatusest jms), saavutas virgumise ning vabanes. Kui kristlane kummardab Jeesuse kuju ees, palvetab ta, et Jumal tema patud andeks annaks ning vabastaks ülekohtust. Budalased kummardavad aga Buddha kuju ees avaldamaks India kombe kohaselt austust ja tänu oma Õpetajale, kes avastas kõikidest kannatustest vabanemise tee ja kinkis selle ülimast kaastundest kogu inimkonnale. Kristluses on päästvateks vahendites moraal, usk ja palved, mis peaks juhtima jumalani, kes omab ainuvõimu vabastada inimene pattudest. Kui kristluses eeldatakse pattude ülestunnistamist, mis läbi õiglane jumal annab inimestele nende eksimused andeks ja puhastab nad ülekohtust, siis budalane teab, et kui palju ta ka Buddhat ei paluks, ei saa Buddha teda päästa. Me peame ise arendama endas tarkust, kõlblust ning keskendust, ise vabastama ennast valedest vaadetest ja piiravatest uskustest ning kannatusi toovatest meeleplekkidest, kuna vaid nii on võimalik puhastada meel kurjast, saavutada maistületavad teadmised, virguda ja vaibuda. Kui budalane ohverdab Buddha kujule toitu või vett, pole see sama, mis jumalale annetamine. Buddha kuju ette annetuste asetamine on rituaalne akt, millega väljendatakse maisest loobumist ja isetu annetamise teostamist. Samas on kristlikes ja budalikes rituaalides ka sarnasusi. Näiteks annetades pühakojas lilli või viirukeid tahetakse tunda, et ollakse oma ülimale eeskujule lähedal ja saadakse seeläbi

inspiratsiooni tema õilsast isikust. Kummardamisega väljendavad nii kristlased kui budalased austust ja arendavad alandlikkust.

Ka kingituste kinkimise traditsioonis osalemine on sobilik, kuna sellega saab budalane praktiseerida isetut headust ja maistest asjades loobumist. Kingi soetamise ajendiks ei peaks olema reklaam ega kampaania, vaid kingitus peaks järgima saaja vajadusi, tulema südamest ning väljendama budalase asutust kingi saaja vastu.

Seega, kas ka budalased rõõmustavad koos kristlastega jõude ajal? Vastus on: aga loomulikult!

Ilusat pühadeaega ja rahuküllast kulgemist!

Ṭhitañāṇa bhikkhu

8. detsember 2015, Bangkok
Revideeritud 2022